

ATATÜRK ARAŞTIRMA MERKEZİ DERGİSİ

CİLT: XXI

KASIM 2005

SAYI: 63

MUSTAFA KEMAL PAŞANIN MİLLÎ MÜCADELE'NİN LİDERİ OLMASI

Prof. Dr. Hamza EROĞLU

ÖZET

Toplumların büyük adama ihtiyacı en çok bunalımlı dönemlerde belirir. Bunalımdan çıkışın yolunu arayan ve iradesi ile topluma yön veren kişiler büyük adamdır, şeftir, liderdir.

Atatürk'ün ortaya çıkışında, olağanüstü nitelikleri bulunduğu hakkında kitlelerde sağlam bir inanç uyandırması, vatandaşın ona inanması en önemli faktör olmuştur.

Atatürk, gerçekçi yönü ve uzak görüşü ile, Osmanlı Devletinin felakete yuvarlanışını gören, durum tespiti ile değerlendirme yapan ve sonuç olarak kurtuluş için karar alan kişidir. Bu nedenle Millî Mücadelenin şefi ve lideri olmak, her şeyden önce O'nun hakkı ve kaderi idi.

Anahtar Kelimeler: Atatürk, Millî Mücadele, İsmet İnönü, Mütareke, Lider.

MUSTAFA KEMAL PAŞA HAS BEEN LEAD OF WAR INDEPENDENCE

ABSTRACT

Necessity of bir men of societies, come out mostly in the term of crisis. People, who try to look up the way out and direct to the society with their desires, are big men, chief, leader.

When Atatürk came out, evoked a strong belief about having extraordinary characteristics in the crowd of people, citizens' believe in him, have been the most important factor.

Atatürk, who is a person with his realistic sense and foresight, saw the Otoman Empire's meeting with a disaster, carried out the evaluation with due diligence, made a decision after all. For this reason, been chief and lead of War of Independet, was his right and destiny, before anything else.

Key Words: Atatürk, War of Independence, İsmet İnönü, Armistice, Leader.

*Aziz kardeşim
Prof. Dr. İsmet Giritli'nin hatırasına saygı ile.*

Giriş

Toplumların büyük adama ihtiyacı en çok bunalımlı dönemlerde belirir. Bunalımdan çıkışın yolunu arayan ve iradesi ile topluma yön veren kişiler büyük adamdır, şeftir, liderdir.

Bütün önemli tarihî olayların sosyal değişikliklerin oluşmasında iradesinin kuvveti, zekâsı, basireti ve bilgisi bakımından yaşadığı muhite tesir eden üstün kişilerin varlığı ve toplum içindeki rolü bir gerçek olarak belirlemektedir.

Prof. Dr. Hüseyin Nail Kubalı'ya göre Atatürk bir Millî Mücadele gerçeğidir.

“Her cemiyet fevkalade buhranlı zamanlarda, ferdi şuur ve iradeleri bir tek gaye ve menfaat etrafında toplayan bir tesanüt duygusu ile hareket etmek zarureti duyar. Bu cemiyetin kendi kendini savunma ihtiyacının bir sonucudur. Böyle bir tesanüt (dayanışma) zarureti ile kendiliğinden harekete geçen cemiyetin kolektif şuur ve iradesi, çok defa enerjisi, bilgisi, ileri görüşü, sevk ve idare kabiliyeti ile temayüz eden bir şahsiyette sembolleşir. Türk milleti de o kara günlerinde millî şuur ve iradesinin sembolünü Mustafa Kemal Paşa'da bulmuş, millî istiklâl ve hakimiyet mücadelesinde kaderini onun kudretli ellerine tevdi etmiştir”¹

Atatürk'ün ortaya çıkışında, olağanüstü nitelikleri bulunduğu hakkında kitlelerde sağlam bir inanç uyandırması, vatandaşın ona inanması en önemli faktör olmuştur. D.A. Rustow'un açıklamasına göre Atatürk, çağımızın koşulları içinde, bunalımlı bir dönemde, karizmatik önderliği, liderliği temsil eden kişidir.²

Ancak Atatürk'ün karizmatik liderliği Milli Mücadele'nin başında kabul edilse bile, TBMM'nin kuruluşundan sonra, meşru yollarla, seçim esası ile, TBMM başkanı seçilmekle, Millî Mücadelenin şefi ve lideri olmakla sona ermiş sayılır. M. Kemal Paşa, M. Weber'in tarif ettiği anlamda belirli bir dönem için şeftir, liderdir. Daha sonraki dönemde, milletin reyi ile iradesi ile seçilen kişidir.

Burada asıl açıklamamız gereken neden, Mustafa Kemal Paşanın niçin ve neden Millî Mücadele'nin şefi, lideri olmasıdır. Neden Mustafa Kemal

¹ Prof. Dr. Hüseyin Nail Kubalı, **Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuruluşu ve Halen Mer'î Cumhuriyet Anayasası**. Yeni Türkiye (Kollektif Eser). İstanbul 1959. s. 111.

² Dankwort A. Rustow, **Devlet Kurucusu Atatürk, Abadan'a Armağan**, S.B.F., Ankara 1969, s. 574 ve devamı.

Paşa'dan başka bir diğeri, bu görevin yükümlülüğünü üstlenmemiş, şef, lider olamamıştır?

19 Mayıs 1919'da Mustafa Kemal Paşanın Samsun'a çıkışında karşılaştığı şartlar, Türk Milletinin ıstıraplı bunalımlı dönemin büyük insanını ortaya çıkarmıştır.

Tarık Zafer Tunaya'ya göre, "Toplumu ve kendisini eyleme geçiren, koşulları ustalikle hesaplayan, toplumun dinamiklerini başarı ile yöneltebilen lider Atatürk, ortak bilincin özlemlerini sosyal ve siyasal alanlarda anlamlaştırabilmiştir. Atatürk, geçmişle gelecek arasında, değiştirilmesi gerekenle değişik düzen arasındaki geçişi başarı ile temsil edebilmiştir. O'na büyük sıfatını vermemiz bu tarihsel davranışın anlamıdır"³

Mustafa Kemal Paşanın Millî Mücadele'nin şefi, lideri olmasının sebeplerini tarihî olaylarda sosyal çevrede aradığımız gibi, Mustafa Kemal Paşanın kişisel üstünlüğünde, dehasında ve sahip olduğu engin kültür hazinesinde ve idealinde de aramak gerekir.

Herşeyden önce Mustafa Kemal Paşayı Millî Mücadelenin şefi, lideri yapan, O'nun Türk Milletine inan ve güvenidir.

1. Mustafa Kemal Paşanın Türk Milletine inancı ve güveni, Türk Milleti ile Atatürk arasında güçlü bir bağlık kurmuştur.

Mustafa Kemal Paşanın başarısında, Türk Milletine inanı ve güveni önemli rol oynamıştır. Gerek askerî hayatta, gerekse sivil hayatta elde ettiği başarı, O'nu güçlendirdiği gibi, topluma kişiliğini kabulde de önemli faktör olmuştur. Türk Milletinin bir ferdi olarak, Türk Milletine inanı ve güveni, Milletin büyüklüğünü, üstün niteliklerini ortaya koyduğu gibi, Mustafa Kemal Paşanın da Milletini tanımak ve kavramak konusunda gücünü ve kabiliyetini belirtmiştir.

Türk milletinin üstün niteliklerinden yararlanarak, millete bağımsız ve mutlu yaşam imkânlarını sağlamak, tarihte çok az devlet adamlarına nasip olmuştur. Atatürk, Türk milletini iyi tanımakla manevi ve fikri gücünü ortaya koymuş, üstün kişiliğinin dayanaklarından birini belirlemiştir.

Atatürk ne yaptıysa Türk Milletine dayanarak, Türk Milletine güvenerek, bu milletin büyüklüğüne inanarak yapmıştır.

---

³ Tarık Zafer Tunaya. *Devrim Hareketleri İçinde Atatürk ve Atatürkçülük*, Genişletilmiş 2. baskı. Turhan Kitabevi, İstanbul. 1981, s. 2.

“O, Türk milletinin engin ruhunda saklı, ilerici hamleleri bulmuş, millî devleti ve bu devletin müesseselerini bu ruhla, bu ruh örgüsünün unsurları ile doldurmak istemiştir”.⁴

Atatürk Samsun’a ayak bastığının üçüncü günü 22 Mayıs 1919’da, Erzurum’daki 15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir Paşaya çektiği bir şifrede o günlerdeki ağır durumu belirttikten sonra şöyle devam etmektedir : “Bununla beraber bütün umutlar kaybolmuş değildir. Memleketi bu durumdan ancak Türk Milletinin mukavemet azmi kurtarabilir. Bu mukaarvet şuuru, birçok yerlerde kurulmuş olan Müdafaa-ı Hukuklarda kendini göstermektedir”.⁵

Bu inanı açıklayan İkinci bir belge de yine O’nun 22 Haziran 1919’da Amasya’dan gönderdiği tamimdir.

“Vatanın bütünlüğü tehlikededir. Ancak bu tehlikeden milletin istiklâlini yine milletin azim ve karar kurtaracaktır. Bunun için de, her türlü tesir ve murakabeden azade bir heyeti milliyenin vücudu elzemdir”.⁶

Atatürk’ün Türk milletine inamı, güveni, büyük davanın başarıya ulaşmasının sırrını teşkil etmiştir.

“Tevesül ettiğimiz büyük icraatta, milletimizin yüksek kabiliyeti ve yüksek aklı selimi başlıca mürşidimiz ve menbaı muvaffakiyetimiz olmuştur”.⁷

Yine Atatürk’ün deyimi ile, “İstiklâl Savaşı ve Türk inkılâbı, her hamlesinde milletimizin yüksek siyasî ve medenî karakteri ile memleket ideolojilerindeki şuurlu birliğine dayanarak muvaffak olmuştur.”⁸

Atatürk daha 1923 yılında, “benim kuvvet ve kudretim halkın bana gösterdiği emniyet ve itimattan ibarettir” sözü ile kuvvetinin kaynağını açıklamıştır. “O, Türk ulusuna inandığı gibi, Türk Ulusu da ona inanmış ve bu karşılıklı inandan Kurtuluş zaferi ve devrimler doğmuştur”.⁹

Prof. Dr. İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu’na göre, “Atatürk’ün en büyük eseri Türk Milletinin yaşama iradesine inanmasıdır. Türk Milletinin en büyük eseri de Atatürk’ün büyük adam olduğuna inanmasıdır. Eğer

⁴ Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya, *Kuvvetini Milletten Alan Lider*, Sümerbank, Özel Sayı, 1964, s. 143.

⁵ Cevat Dursunoğlu, a. g. e, s. 11 -12.

⁶ Cevat Dursunoğlu, *Atatürk’ün Kişiliği, Çeşitli Cepheleriyle Atatürk*. Robert Kolej yayınları, İstanbul 1964. s. 11 -12.

⁷ *Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri*. C. I. 2 nci baskı, Ankara 1961. s. 351.

⁸ Enver Ziya Karal, *Atatürk’ten Düşünceler*, Ankara 1956, s. 43.

⁹ Cevat Dursunoğlu, a.g.e., s; Prof. Dr. Enver Ziya Karal, *Atatürk’ten Düşünceler*, Ankara, 1956, s. 172, 14.

Atatürk'te bu inanç olmasaydı, ne Atatürk, Atatürk olabilirdi, ne de Türk Milleti öz varlığına kavuşabilirdi."¹⁰

2. Atatürk, Türk devriminin hazırlayıcısı ve yapıcısıdır.

İnkılâp (devrim), toplumda büyük ve kökten değişiklikleri ifade eder. Bir halk hareketi olarak, eskimiş, bozuk düzenin yıkılmasını ve yerine yeni bir düzenin kurulmasını öngörür.¹¹ Üç safhada gerçekleşen devrim, önce bir hazırlık safhasını gerekli kılar. Hazırlık safhası, toplumda değişiklik fikrinin ortaya atıldığı ve yayıldığı devredir. Hazırlık safhası fikir adamları, yazarlar ve filozoflar tarafından hazırlanır. Önce bir istek iken taraftar bulunca iman ve ihtiras haline dönüşür. Toplumda yeni bir sosyal ve siyasal düzen arayan fikirler, halk yığınlarınca benimsenince güç ve kuvvet kazanır. Örgütlü kuruluşlar eliyle topluma yayılır. Devrimin ikinci safhası, aksiyon safhasıdır ve dar anlamda ihtilâli ifade eder. Eski düzen, aksiyon safhası ile yıkılır ve sona erer. Üçüncü safha, yıkılan düzenin yerine, devrimin amacına uygun, yeni düzenin kuruluşudur. Yeniden kurma ile devrim başarılmış olur. Devrimler, bilimsel gelişmelerden ve Devrimlerle topluma yeni ve ileri bir fikre dayanan yeni bir düzen ve değer getirilmiş olunur.

Fikir yönünden hazırlık, devriminin kaynağını teşkil eder.

Türk devriminin hazırlayıcısı ve onu aksiyon alanında başarıya ulaştıran Atatürk'tür: Atatürk, Türk devriminin hem fikri hazırlığını yapmış, hem de onu başarıya ulaştırmıştır. Fikir ve aksiyon, tek elde, tek hedefte toplanmıştır. Atatürk, Türk devrimini başarıya ulaştırırken aynı zamanda, devrimle birlikte, özgür, bağımsız, yeni ve modern, millî bir devlet kurmuştur. Devriminin amacını teşkil eden yeni devlet kurma fikri, Osmanlı imparatorluğunun tarihe intikali ile ortaya çıkmıştır.

Atatürk, önce Osmanlı Devletinin sona erişini en net şekilde görmüş, durumunu tesbit edip yorumunu yapmış ve sonra tarihî kararını vermiştir.

Hazırlık ve aksiyon döneminde, Atatürk'ün tarihî rolü ve sorumluluğu ortaya konulduğunda, önder ve lider olmasının sebepleri daha belirli şekilde açıklanmış olur.

a) Atatürk, uzak görüşü ile önce durumu tesbit ve değerlendiren kişidir.

Atatürk, Türk milletinin felaket uçurumuna yuvarlanışını uzak görüşü ile sezen ve değerlendiren kişidir. Daha Birinci Dünya Harbi içerisinde

¹⁰ İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu, *Atatürk*, s. 23.

¹¹ Hamza Eroğlu, *Türk Devrim Tarihi*, 5 nci bası, Ankara 1977, s. 4-6 ve Hamza Eroğlu, *Türk İnkılâp Tarihi*, Savaş yayınları, Ankara, 1990, s. 7-29.

Osmanlı İmparatorluğunun felâkete doğru süratle sürüklendiğini teşhis edip çareler arayan ve bunu cesaretle ortaya koyan kişidir. Bu yönü ile Atatürk ileri görüşlü bir gerçekçidir.

Prof. Dr. Mehmet Kaplan, varoluşçu Alman filozofu Kari Jaspers'den mülhem olarak, Atatürk'ün dehasını her şeyden önce, durumu tesbit ve isabetli yorumlamasında bulmaktadır.¹²

Atatürk'ün Alman filozofu Kari Jaspers'in açıklamalarının ışığı altında Mondros Ateşkes Anlaşması sonucu karşılaştığı durum, vardığı objektif yorum ve aldığı karar, onda büyük bir insan olarak, iradesini gerçekleştirme fırsatını vermiştir.

Sabahattin Selek'e göre, "Mütareke sonrası Türkiye'de, memleketin kurtuluşu için yalnız duygulu ve epik sözlere ve davranışlara rastlamak mümkündü. Müdafaa-i Hukuk Teşekkülleri bile hayalci düşünceler üzerine kurulmuştu. Bu yüzden hiçbirisi gerçekçi bir davranışa girememişti. Bir Mustafa Kemal Paşa çıkmasaydı, şüphesiz çok kimse birer idealist gibi ölecekti ve vatan yine kurtulamıyacaktı. Halbuki, hürriyet ve istiklâl mücadelesi yapan milletlere gerçekçi şefler lâzımdır.

Osmanlı camiası içinde kalmak parolasını, Mustafa Kemal Paşa, "Misâkı Millî", "Millet Meclisi" ile değiştirdi. Herkes "Osmanlılığı kurtarmak" çabası içinde olduğu halde, Mustafa Kemal Paşa, şu gerçeği görebilmişti:

Osmanlı Devleti, onun istiklâli, padişah, halife, hükûmet bunlar hepsi medlulü kalmamış birtakım bimana (anlamsız) elfazdan (sözlerden) ibarettir.

Mustafa Kemal Paşa gerçekçi olduğu için ihtilâl başarılı, yeni Türk Devleti kuruldu"¹³

Atatürk gerçekçi yönü ile uzak görüşü ile Osmanlı devletinin felakete yuvarlanışını gören, durum tesbiti ile değerlendirme yapan ve sonuç olarak karar alan insandır. Bu nedenle Millî Mücadelenin şefi ve lideri olmak, herşeyden önce O'nun hakkı ve kaderi idi.

b) Atatürk, Türk Milletinin kaderini değiştiren, ona yeni bir yön veren kişidir. Karar alan ve başarı ile uygulayan kişidir.

¹² Mehmet Kaplan, *Atatürk'ün Başarısını Sağlayan Sebepler, Durum, Yorum, Hedef, İnanç, Karar ve Hareket*, Doğumunun 100. Yılında Atatürk'e Armağan İ. Ü. Edebiyat Fakültesi, İstanbul 1981, s. 15-19.

¹³ Sabahattin Selek, *Millî Mücadele, I, Anadolu İhtilali*, İstanbul 1963, s. 117.

Atatürk, Türk Milletini herşeyden önce millî birlik ruhu içinde harekete getiren insandır. Sadece teşhisle kalmayıp çare arayan bu aranan çareyi millet gerçeğine dayandırarak başarıya ulaştıran kişidir.

Atatürk, Yıldırım Orduları Grup Kumandam olarak Adana'da bulunduğu zaman, Millî Mücadele davasına karar vermiş ve bundan sonraki davranışlarında bunu gerçekleştirmeye çalışmıştır.

"Bende bu vakayii ilk teşebbüs hissi bu memlekette, bu güzel Adana'da vücut bulmuştur"¹⁴ sözü Atatürk'ün, Mondros Mütarekesi (Ateşkes Anlaşması) sonucu, herkesin tam bir karamsarlık ve güvensizlik içinde bulunduğu bir dönemde, tarihî bir kararı dile getirmektedir. Mustafa Kemal Paşa, o en umutsuz görünen şartlar içinde dahi vatan ve milletin kurtuluşu uğruna birşeyler yapılabileceği inancında idi.

c) Mustafa Kemal Paşanın Anadolu'ya geçişi, Samsun'a çıkışı, tarihî bir misyonu yerine getirmek amacına yöneliktir.

Daha önce yapılan açıklamaları konunun bütünlüğü içinde tekrarlamak gerekecektir.

Anadolu'ya geçerek. Millî Mücadele'yi gerçekleştirmek Mustafa Kemal Paşanın esas hedefi idi. Daha önce durum tesbiti yapan ve karar veren, büyük insanın çizdiği plana ve tasarladığı hedefe uygun bir vazife, Samsun'a çıkışını hazırlamıştı.

İzzet Paşa tarafından İstanbul'a davet edilen Mustafa Kemal Paşa, İstanbul'un bunalımlı anlar geçirdiğini sezerek İstanbul'a hareket etmiştir. Mustafa Kemal Paşanın Meclisi Mebusan üyeleri ve padişah nezdinde yaptığı teşebbüsler hiçbir sonuç vermemiştir. Saray ve hükûmetten ümit kalmadığını ve bu gidişle vatan ve millet hayrına bir barış da yapılamayacağı görülen Mustafa Kemal Paşa tarihî kararını gerçekleştirmek için arkadaşları ve dostları ile yakın temaslar kurmuştur.

Prof. Dr. D.A. Rustow'a göre Atatürk, Mütarekeden sonra İstanbul'a siyasî duruma hakim olmak için gelmiştir.

"Bu kararı tayin eden aylar (Kasım 1918'den Nisan 1919'a kadar) sadece bir geri çekilme olmayıp, aksine yeni seçtiği görevin temel stratejisini araştırdığı psikolojik yönden yapıcı bir nevi borç ertelemesi (moratorium)dir"¹⁵. Mustafa Kemal İstanbul'da Anadolu'nun stratejisini tesbit etmiştir.

¹⁴ Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri. C. II, 2 nci baskı, 1959, s. 113.

¹⁵ D.A. Rustow, Devlet Kurucusu Atatürk, Abadan'a Armağan, S.B.F., yayınları, Ankara 1969, s. 604.

İsmet İnönü'nün açıkladığına göre, Atatürk'ün İstanbul'da Osmanlı Devlet adamları ve işgal kuvvetleri ileri gelenleri ile yaptıkları temaşlar sorumlu bir devlet adamının temasları gibi idi.¹⁶

Sultan Vahdettin'i öldürmekle, hükümeti düşürmekle esaslı sonuç alınmayacaktı, yeni hükümdar ve yeni hükümet de düşman süngüleri karşısında bulunmaktan kurtulamayacaktı. Aranılan çare Anadolu'ya geçmek ve orada milleti uyandırarak kurtulma imkânlarını aramaktı.¹⁷

Mustafa Kemal Paşanın mütareke sırasında İstanbul'da dört beş ay kalışının sebebi, tarihi kararını uygularken şüphe ve tereddüde yer vermeksizin emin bir şekilde ve en iyi imkânlar-dan faydalanarak bu karar uygulamaktı.¹⁸ Mustafa Kemal Paşanın tarihî kararını uygulamak için hazırlıklarını yaptığı bir sırada, Samsun ve havalisinde Türklerin Rum köylerine tecavüz ettiği ve bu tecavüzlerin önlenmesi için tedbir alınması gerektiğine dair İstanbul Hükümeti İngilizlerden bir rapor ve bir de protesto almış bulunmaktaydı. Osmanlı kabinesi de, Mustafa Kemal Paşanın kendisine emniyet edilemeyeceği, İstanbul'da olumsuz telkinlerde bulunduğu, hazırlıklar yaptığı ve bu sebeple de İstanbul'dan uzaklaştırılması gerektiği konusunda bir anlaşmaya varmışlardı. Samsun ve dolaylarında çıkan olaylar, Mustafa Kemal Paşanın, Anadolu'ya vazife ile sürgüne gönderilmesi için bir bahane idi.

Ancak burada çok önemli bir noktayı açıklamak gerekecektir. Mustafa Kemal Paşa kendisine böyle bir vazife verilse de verilmese de Anadolu'ya geçerek millî kurtuluşu organize edecekti. Bu hususta İstanbul'da Ali Fuat Paşa ile yaptığı konuşmalar,¹⁹ Mustafa Kemal Paşanın kendi hatıralarında belirttiği üzere bu vazifenin kendisine verilmesinden önce İsmet İnönü'ye özel olarak yaptığı açıklamalar²⁰ ve Müfettişlik vazifesini aldıktan sonra talimatın en geniş yetkilerle donatılması gereğinin görüldüğü anda Erkân-ı Harbiye İkinci Reisi Diyarbakırlı Kâzım Paşanın sorusuna karşı "evet bir şey yapacağım" şeklinde cevabı²¹ Anadolu kurtuluş hareketinin önceden düşünülmüş, karar verilmiş olduğunu göstermektedir.

Mustafa Kemal Paşanın Anadolu'ya geçmek için fırsat aradığı bir anda, Babıalinin Mustafa Kemal Paşayı İstanbul'dan uzaklaştırmak için

¹⁶ İsmet İnönü, *Devlet Kurucusu Atatürk*, Ulus, 9,11.1968.

¹⁷ Bk. Atatürk'ün *Hatıraları*, (1914-1918), Yayına Hazırlayan: Faik Rifkî Atay, Ankara, 1965.

¹⁸ *Aynı eser*, s. 21, 22.

¹⁹ Ali Fuat Cebesoy, *Millî Mücadele Hatıraları*, s. 40.

²⁰ Atatürk'ün *Hatıraları*, s. 90-91.

²¹ Atatürk'ün *Hatıraları*, s. 109.

aradıkları vesile ortaya çıkmış ve bir memuriyet bulunmuştur. Ordu müfettişi unvanı ile Mustafa Kemal Paşanın Anadolu'ya gönderilmesinden maksat, Samsun havalisinde Rumlara tecavüz eden Türklere haddini bildirmek ve Anadolu'da beliren millî teşekkülleri de ortadan kaldırmaktır. Maksada hizmet etmek üzere hazırlanan talimata Mustafa Kemal Paşanın arzusu ile iki önemli madde eklenmiştir. Ordu müfettişi olarak Mustafa Kemal Paşa doğu vilayetlerinde bulunan birliklere olduğu gibi, vilâyetler valiliklerine de emir verebilecekti. Ayrıca bu muntika ile herhangi bir temasta bulunan askerî ve idarî makamlara da yazı ile durumu bildirme yetkilerini de haiz olacaktı²²

Samsun'da Rumları tazyik eden Türklere hadlerini bildirmek üzere Anadolu'ya gönderilen Mustafa Kemal Paşa, bütün doğu illeri için Ordu Müfettişliği yetkisini alıyordu. Mustafa Kemal Paşa, tarihî misyonunu yerine getirmek için önemli bir fırsat yakalamıştı. Harbiye Nezaretinden çıkarken Mustafa Kemal Paşa, "Talih bana öyle müsait şartlar hazırlamış ki kendimi onların kucağında hissettiğim zaman ne kadar bahtiyarlık duydum, tarif edemem. Nezaretten çıkarken, heyecanımdan dudaklarımı ısırığımı hatırlıyorum. Kafes açılmış, önünde geniş bir âlem, kanatlarımı çırparak uçuşa hazırlanan bir kuş gibi idim".²³

Prof. Gotthard Jaschke, Ordu Müfettişi Mustafa Kemal Paşanın bu yetkileri almak için gösterdiği çabayı üstün bir başarı olarak değerlendirmektedir. "Vahdettin, nasıl olur da Mustafa Kemal'in gerçek tasavvurları ve düşünceleri hakkında büsbütün aldanarak ona geniş selâhiyetle orduyu ve milleti silâhsızlandırmak ve İngilizlerin Damat Ferit'e şikayetleri üzerine Samsun civarında, güya Hristiyanlara zulüm ve tecavüzde bulunan Türkleri cezalandırmak gibi vazifelerle Anadolu'ya gönderebilir?".

Atatürk'ün kendisi bu soruları şu surette cevaplandırmıştır: "Bana bu selâhiyeti onlar bilerek ve anlayarak vermediler." Onlar, Mustafa Kemal'in düşüncesi hakkında en küçük bir tahminleri olsaydı, şüphesiz Anadolu'ya yollamazlardı.²⁴

²² Talimatın tam metni için lütfen Bk., **Türk İstiklal Harbi**, (I) **Mondros Mütarekesi ve Tatbikatı**, T.C. M.S.B. Gnkr. Başk. Harp Dairesi Resmi Yayınları, Seri No. 1, Ankara 1962, Ek No. 22, S. 232-233.

²³ Atatürk'ün Hatıraları, s.111.

²⁴ Gotthard Jaschke, **Büyük İnkılâpçı ve Diplomat Atatürk**, V. Türk Tarih Kongresi Genel Toplantısı, s. 19-20.

Mustafa Kemal Paşa hatıralarında, Şakir Paşanın bu tayin içinde kendisine yardımcı olduğunu, ilk teklifin Harbiye Nazırı tarafından yapıldığını açıklamaktadır.²⁵

Gotthard Jaschke'ye göre Mustafa Kemal'in Anadolu'ya tayinini gösteren "6 Mayıs tarihli talimat bir diploması şaheseridir.²⁶ Bu talimat Mustafa Kemal Paşanın asıl niyet ve maksadını gizleyerek büyük bir devlet ve politika adamı olarak başarısını göstermektedir. Gotthard Jaschke'nin deyimi ile, "Burada Atatürk'ün, ihtilâlciler olarak ilk adımlarında, en ateşli düşmanlarında bile iki taraf siyasi düşüncelerinin mutabakatı zehabını uyandırmaya muvaffak olan tam ve kâmil bir diplomat olduğunu görmekteyiz. Halbuki hakikatte, iki tarafın düşünceleri arasında uçurumlar bulunduğu aşikârdır.²⁷

Mustafa Kemal Paşa, düşündüklerini kolaylıkla başarmak yolunda işine yarayacak olan bu yetkileri aldıktan sonra, karargâhını teşkile ve kendisine yardımcı olacak arkadaşlarını seçmeye başladı. İstanbul'da da temaslarda bulundu. İstanbul'daki millî teşekküllerle ve işbirliği etmeye karar verdiği kimselerle tekrar görüştü. Bu arada İstanbul'daki İtilâf Devletleri Fevkalade Komiserlerini de ziyaret etti. Komiserler, Mustafa Kemal Paşanın böyle önemli bir görevle Anadolu'ya gönderilmesinden kuşkullanmışlar, tereddüt ve şüphelerini Osmanlı devlet adamlarına anlatmışlardı.

Mustafa Kemal Paşayı Anadolu'ya gönderen Padişah ve hükümeti de kendisinden şüphelenmekteydi. Sadrazam Damat Ferit Paşa, Mustafa Kemal Paşayı hareketinden bir gün önce yemeğe davet ederek konuşma yapmış, Sadrazam yemekten sonra bir Anadolu haritası üzerinde müfettişlik bölgesinin ve nüfuz sahasının genişliği hakkında konuşurken şüphe ve tereddütlerini açıklamıştır.²⁸

Mustafa Kemal Paşa, 15 Mayıs 1919'da Osmanlı bakanlarını ziyaret ettiğinde, onları vaziyetten çok müteessir görmüş, kendisini Babîâlî'nin merdivenleri başında uğurlarken, fikri sorulduğunda cevaben Mustafa Kemal Paşa, "Celadet (üstün cesaret) gösteriniz" tavsiyesinde bulunmuştur.

Mustafa Kemal Paşa, İzmir'in işgalinin ertesi günü ise 16 Mayıs 1919 cuma günü, Vahdettin'le görüştü. Padişah, Boğaziçi'nde bulunan yabancı zırhlıların saraya çevrilmiş olan toplarını göstererek kendisine,

²⁵ Bu konuda açıklamalar için lütfen BK. Naşit H. Uluğ, *Siyasi Yönleriyle Kurtuluş Savaşı*, İstanbul 1973, s. 31-47.

²⁶ Gotthard Jaschke, *Büyük İnkılâpçı ve Diplomat Atatürk*, s. 21.

²⁷ Aynı eser, s. 22.

²⁸ Bk. Naşit H. Uluğ, *Siyasi Yönleriyle Kurtuluş Savaşı*, a.g.e., s. 38-41.

“Görüyorsun, ben artık memleket ve milleti nasıl kurtarmak lâzım geleceğini tasavvurda tereddüte duçar oluyorum” diyerek “inşallah millet mütenebbih (akıllanmış) ve müteyakkız (uyanık) olur. Bu vaziyeti elimeden gerek bizi ve gerekse kendini tahlis (kurtarır) eder” demişti. Mustafa Kemal Paşa da Padişah'tan, görevinde muvaffak olması için kendisine itimat olunmasını istemiş, yabancılarla bazı bozguncu unsurların çalışmalarına engel olacaklarını ileri sürerek şikâyet edeceklerini, padişahın buna aldırış etmemesi lüzumunu belirtmişti.

Mustafa Kemal Paşanın Samsun'a çıkışı ile tarihî görev başlamıştı. Esas mesele, bu tarihî görevi, amaca uygun olarak gerçekleştirmektir.

Atatürk, Samsun ve havalisindeki Türklerin Rumlara tecavüzünü önlemek maksadı ile görevle Samsun'a gönderilmişti. Mustafa Kemal Paşa, kendisine verilen bu vazifeyi millet yararına en iyi şekilde kullanmış, millî kurtuluşu organize etmişti. Bu tarihî olay, Mustafa Kemal Paşaya Millî Mücadele'nin yolunu açmış. O'nu bu mücadelenin şefi, lideri yapmıştı. Daha önce belirtildiği üzere açıklıkla dile getirmek gerekir ki, Mustafa Kemal Paşa kendisine böyle bir vazife verilse de, verilmese de Anadolu'ya geçerek tarihî görevini yerine getirecekti. Esas hedef bu idi. Mustafa Kemal Paşa, bu tarihî görevini, hedefine uygun olarak yerine getirmekle, millî Türk Devletini, bağımsız devleti kurmuştu.

Mustafa Kemal Paşa, millî devleti, bağımsız ve özgür Türk Devleti idealini hedef olarak seçmekle, onu gerçekleştirmeye çalışmakla, Millî Mücadele'nin tek ve biricik şefi ve lideri olmuştur.

3. Daha Önce de açıklandığı üzere Atatürk fikir ve idealleri ile de Millî Mücadelenin şefi ve lideridir.

Atatürk, yeni bir dünya görüşünü ortaya koyan Millî Mücadele'nin fikri temeline milliyetçiliği yerleştirmekle, hem Türk Milletinin birliğini ve beraberliğini sağlamış, hem de Millî Mücadeleyi zafere ulaştırmıştır.

Garbçılık (Batıcılık), Osmanlılık, İslamcılık ve Türkçülük, I. Meşrutiyet ve II. Meşrutiyet dönemlerinin fikir akımları olarak, Osmanlı Devletinin yeniden canlanması ve dirilmesi için başarılı olamamıştır.²⁹

Bu fikir akımlarının çatışması, siyasî şuuru olgunlaştırmış, mazinin hatalı davranışlarından da ders alarak, yeni Türk Devletinin fikri yapısının esaslarını tesbitte yararlı olmuştur.

Atatürk, Samsun'a çıkışından üç gün sonra, 22 Mayıs 1919'da, Ordu müfettişi olarak, Samsun'dan İstanbul'a gönderdiği raporda, “Millet,

²⁹ Hamza Eroğlu, *Türk Devrim Tarihi*, s. 38-44.

millî hakimiyet esasını ve Türk Milliyetçiliğini kabul etmiştir. Bunu gerçekleştirmeye çalışacaktır” diyerek “millet)” gerçeği ile işe başlamıştır. Daha sonra, 21-22 Haziran 1919 da tarihî Amasya Tamimi (genelge) ile, “Milletin istiklâlini yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır” formülü ile inandığı ve güvendiği Türk Milletini haksızlık ve esarete karşı isyan ettirmiş, harekete geçirmiştir. Millî Mücadelenin başarıya ulaşmasında, millet gerçeğinden hareket ediş, millî egemenlik ve millî bağımsızlık prensiplerine dayanış, davanın meşruluk kazanmasında, kuvvet bulmasında, başlıca rol oynamıştır.

Atatürk, milliyetçilik, millî egemenlik, millî bağımsızlık gibi ilkeleri, Millî Mücadelenin temeline oturtmakla, siyaset biliminin verilerinden yararlanan usta bir politikacı olduğu kadar, geniş ve engin tarihî tecrübelerden olumlu sonuçlar çıkararak ileri görüşlü bir devlet adamı sıfatını da taşımıştır.

Prof. Dr. Mümtaz Turhan, Atatürk’ün Millî Mücadelenin temelini milliyetçilik ilkesini yerleştirmede başarısını şöyle dile getirmektedir:

“Atatürk’ün büyük dehası burada da kendini göstermiş, milliyetçiliğin modern bir millet olma ve millî bir kültüre kavuşma hususundaki mühim rolünü sezmiş, onu umdelerinin başına koymuştur”³⁰

Milliyetçilik, Millî Mücadele döneminde, bir şuur ve iman halinde yaşanmış, elde ettiği başarılarla, yavaş yavaş açıklanmış, olumlu bir anlam kazanmıştır. Atatürk’ün katkısı ile Millî Mücadele potasında oluşan ve gelişen Milliyetçiliğin rolünü, Fransız Jean Melia, Ernest Renan’dan mülhem olarak Türkiye’deki 1919’dan itibaren cereyan eden hadiseleri yeni bir milletin yaratılması için tarihî bir sonuç olarak ifade etmiştir. Jean Melia’ya göre, “Mustafa Kemal yeni bir manevi şuur yaratarak millete yeni bir ruh vermiştir. Bu millet modern bir millet olmuştur”³¹

Türk Millî Mücadele hareketinin temelini milliyetçilik, millî egemenlik ve millî bağımsızlık ilkelerinin dışında bir siyasi görüş ve akım, oturtulmuş olursa idi, Türk milletinin karakterine, bünyesine de uymayacağından Millî Mücadelenin başarısızlıkla sonuçlanmasını doğurabilirdi. Kuzey komşumuz Rusya’da 1917 yılında gerçekleşen ihtilâl, Türkiye üzerinde etkili olmamış, Türk milletinin karakterine uymadığından benimsenmemiştir.

³⁰ Mümtaz Turhan, Atatürk İlkeleri ve Kalkınma, İstanbul 1965, s. 18.

³¹ Jean Melia, Mustafa Kemal ou la Renovation de la Turquie, Paris 1929, s. 159-160.

Atatürk geniş kültür hazinesinin gücü ile devrimle yeni devleti kurarken, Millî Mücadele hareketini gerçekleştirirken, biraz önce de belirttiğimiz gibi, siyaset bilimi verilerinden de faydalanarak, Türk milletinin bağımsız yaşama kudretine inanarak, milliyetçiliği, millî egemenliği ve milli bağımsızlığı, temel ilke ve hedef olarak seçmiştir. Atatürk'ten bir başkası, bu ilkeleri kavramakta güçlük çekecek, Türk milletinin karakterine uygunluğu konusunda sezış gücünü göstermeyecekti.

Atatürk fikir ve idealleri ile Millî Mücadele'ye güç katmış, yön vermiştir. Yeni bir devlet kurmanın, en güç şartlar içinde dahi, zorunluğunu, lüzumunu, gereğini, siyasi görüşleri ile tarihi tecrübelerin ışığı altında cesaretle ortaya koymuştur. Atatürk'ü Millî Mücadelenin şefi, lideri yapan, en önemli faktörlerden biri de, Atatürk'ün Türk Milletinin kurtuluşu için verdiği reçete, çizdiği yoldur.

4. Atatürk'ü Millî Mücadele'nin şefi ve lideri yapan en önemli etkenlerden biri de, Atatürk'ün kişisel özellikleridir.

a) Atatürk birleştirici ve toplayıcı bir liderdir.

Atatürk, Millî Mücadeleyi gerçekleştirmek için birleştirici ve toplayıcı bir lider olmuştur.

Atatürk'le beraber Millî Mücadele'ye atılan, Millî Mücadele'nin ilk günlerinde önemli başarılar hizmetler veren ve sonraları devrimin mahiyeti ve gelişmesi hakkında yanlış değerlendirmelere yönelen, bundan ötürü de devlet hizmetlerinde aktif rol almayan ve Atatürk'ten ayrılan rahmetli Rauf Orbay, Atatürk'e karşı bir fikir cereyanını temsil etmekle beraber, Atatürk'ün birleştirici liderliği konusunda bir gerçeği dile getirmiştir.

“Mustafa Kemal olmasaydı da Millî Mücadele olurdu. Nitekim yer yer mukavemet hareketleri daha önce başlamıştı. Ancak Mustafa Kemal'siz Millî Mücadelenin sonucu, Anadolu'da Tevaif Mülük devrinin ihyası, parçalanmış bazı küçük beylerin kurulması olurdu”.³²

Aynı konu ile ilgili olmak üzere Rauf Bey'in bir diğer açıklaması da şöyledir.

“Mustafa Kemal Paşa mücadeleye atılmasaydı bu memleket kurtulamazdı, Anadolu'nun tehlikeye düşen yerlerinde, Batıda, Doğuda ve Güneyde başlayan ve bir yurtsever düşüncenin mahsulü olan yayıf

³² Bk. Prof. Yavuz Abadan, *Mustafa Kemal ve Çetecilik*, Varlık Yayınları, İstanbul 1964, s. 10 no. 13 de.

millî mukavemet hareketleri Mustafa Kemal Paşa tarafından birleştirilmeseydi her biri ayrı ayrı kolayca bastırılabilirdi".³³

Birbirine en zıt fikirler dahi, bu büyük insanın ışık saçan dehasının kudreti ile birleşir. Onun kanalıyla bir anlaşmaya varılırdı.

Samet Ağaoğlu'nun deyişi ile, "Mustafa Kemal Paşa bu büyük itidal ve iradesi ile Birinci Büyük Millet Meclisinin zaman zaman taşmaya meyyal heyecanına istikamet verebilmiştir. Ondan bir başkası bu Meclis karşısında nihayet Meclisi kapatmak, yeniden seçim yaptırmak gibi bir yola başvurmadan kendini alamazdı ve böyle bir hareket belki de Millî Mücadelenin ölümü olurdu.

Atatürk'ün bu büyük vasıfları, fikirlerde ne kadar ayrılık olursa olsun Millî Mücadelenin karanlık günlerinde bütün meclis azalarının kendi etrafında toplanmasını ve hür bir meclisin bir adama tarihte misali görülmemiş salâhiyetler vermesini sağlamıştı".³⁴

Mustafa Kemal Paşanın birleştirici ve yapıcı gücü, kişisel özelliğinden ve karakterinden de gelmektedir. Dostlarına ve arkadaşlarına karşı saygılı davranışı, vefa gibi yüksek insanî meziyetlere sahip oluşu, çevresindeki insanların kendi etrafında toplanmasının sebebini de teşkil etmiştir.

b) Atatürk, millî bir kahramandır.

Kahraman, korkusuz davranışı ve yiğitliği ile dikkati çeken ve saygı duyulan bir savaşçı veya bir Önderdir. Fazilet ve dürüstlüğü sembolleştirdiği ölçüde toplumda saygı sağlar ve halkın dikkatini üstüne çeker.

Millî Mücadelenin şefi, lideri millî bir kahraman, cesaretle ve kahramanlıkta Türk Milletini en iyi temsil eden insan olmalı idi.

Mustafa Kemal'in binbaşı, yarbay, albay ve general rütbeleri ile Birinci Dünya Harbinin yenilmeyen kumandanı olarak başarısı ve gücü, yüksek kahramanlık gibi örnek olacak vasıflara, sahip olmasındandır.

İsmet İnönü'nün dediği gibi, "millî davayı kazanmak için, Gazi'nin yenmeğe mecbur olduğu zorlukları düşünmek, insanın gözünü karartır. İstirap çeken büyük kahraman ve fedakâr Türk milleti içinde Gazi, ıstırap çekmekte, kahramanlıkta ve fedakârlıkta en ileri yürüdüğü içindir ki, milletin maddî ve manevî bütün kudretinden millet davasında istifade edebilmiştir".³⁵

³³ Tefik Bıyıklıoğlu. *Atatürk Anadolu'da*, Önsöz, s. 4; Sabahaddin Selek, *Anadolu İhtilâli*, I., s. 120

³⁴ Samet Ağaoğlu, *Kuvayi Milliye Ruhu*, 3 ncü bası, İst. 1964, s. 212.

³⁵ Herbert Melzig, *İnönü Diyor ki*, İstanbul 1946, s. 176.

İsmet İnönü, millî bir sembol olarak, Atatürk'ün kahramanlıkta ve fedakârlıkta en önde, en ileride bulunuşunu millet davasının başarılmasında en önemli faktör olarak belirtmektedir.

Cesaretin ve kahramanlığın örneği Mustafa Kemal, ihtilâlcı sıfatı ve idam fermanına aldırış etmeyen boyun eğmeyen cesareti ile Osmanlı Saltanat idaresinin karşısında, açıkça mücadele etmekte idi.

S. Selek'e göre, "Mustafa Kemal Paşanın cesaretinde şuur vardır. O korkulacak yerde korkmasını bilecek kadar kişisel cesarete, gerektiğinde istiskal edilmeyi bile göze alacak kadar medenî cesarete sahipti. Yalnız bu yönüyle bile liderlik, Mustafa Kemal Paşanın hakkı idi".³⁶

c) Atatürk, büyük bir asker, üstün vasıflı bir kumandandır.

Felaket uçurumundan milleti kurtarmak için üstün kabiliyetli bir kumandana ihtiyaç vardı. Çünkü düşmanla savaşılacaktı. Bu kumandan ancak Birinci Cihan Harbinde zaferleri ve başarısı ile milletin güvenini kazanan Mustafa Kemal Paşa olabilirdi. 14 Temmuz 1919 tarihli Albayrak gazetesi, "Anafartalarda şerefi milliyi tarihin nesli hazırdan beklemekte olduğu mukaddes vazifeyi âla ve ilâ eden bu muhterem kumandanı bugün de mücadele-i milliyenin başında görmek mes'ut bir temaşadır. Kemali azim ve imanla müdafaai hukuku vatana hasrı vücud eden Mustafa Kemal Paşanın etrafında millet, pak, nezih, parlak bir hâle teşkil etmektedir. Böyle temiz, fedakâr ruhların ittihadından milletin hürriyet ve istiklâl gibi iki mukaddes nurunun doğacağı şüphesizdir"³⁷, diye yazmaktadır. Albayrak gazetesindeki bu yazı, kamuoyunun bir kanısıdır, belirtisidir.

Atatürk'ün askeri şef ve lider olarak Anadolu'da Millî Mücadeleyi başarıya ulaştırmasının bir sebebi de, Anadolu'daki komutanlarla işbirliği yapmasıdır.

Millî harekâtın başarıya ulaşması için askeri gücün elde bulundurulması gerekli idi. Atatürk bu amaçla askerî gücü elinde bulunduran komutanlarla işbirliği yaparak çalışmıştır. Görevi, yetkileri, kolordu komutanlarından daha büyük rütbe de oluşu, sivil ve askerî kuruluşlara emir ve talimat verebilme yetkisini kullanmakta başarı sağlamanın temel sebeplerindendir. İstanbul'dan ayrılmadan önce, bir kısım arkadaşları ile işbirliği ve hazırlık çalışmaları yapmış olması, askeri gücü elinde bulundurmaya için kolaylık ve imkân sağlamıştır³⁸.

³⁶ Sabahattin Selek, *Millî Mücadele. I., Anadolu İhtilali*, s. 117.

³⁷ Cevat Dursunoğlu, *Millî Mücadelede Erzurum*, Ankara, 1964, s. 93 - 94.

³⁸ Suat İlhan, *Harp Yönetimi ve Atatürk*, Atatürk Konferansları, III, Ankara 1970. s. 47.

Atatürk'ün bu üstün vasıflan, millî davayı ele almaktaki cesareti, başarmaktaki azim ve kudreti. Milli Mücadelenin başı olmasının bir diğer sebebini açıklamaktadır.

d) Atatürk yetki almada ve yetki kullanmada güçlükleri yenmesini bilmiştir. Yetkisini meşru temellere dayandırmıştır.

Büyük adamların bir diğer Özelliği de, kendisine tanınan yetkileri en güçlü bir şekilde kullanması, diğer deyimle yetkiye sahip çıkmasıdır.

İ. İnönü, Atatürk'ün bu başarısını tarihî olayların akışı içinde örneklerle değerlendirmektedir.

Atatürk, 8 Temmuz 1919 tarihinden itibaren bir ferd-i millet gibi, bir vatandaş gibi her türlü resmî imkânlardan ayrılmış bulunmaktadır. Bu andan itibaren Atatürk bir sivil önder olarak memleketin kurtuluşunu idare etmek durumuna gelmiştir. Bugünlerde Erzurum'da bir kongre yapılmak İsteniyor. Daha çok doğu illerinin kaderini öngören bu kongreyle Atatürk yakından ilgileniyor, bu kongrenin tertipçisi, başı oluyor, kongreyi başarı ile sonuçlandırıyor ve böylece doğuda, ilk siyasî kongrede beraberlik sağlanmış oluyor.

Atatürk, Erzurum kongresini bitirdikten sonra, Sivas'a gidiyor, Sivas'ta gene bir kongre ihtiyacını duyuyor. Bu kongre bütün memleket için yapılıyor. Atatürk, Sivas'ta bulunduğu zaman, iktidardan ayrılmış, azledilmiş bir insan olduğu halde, halk içinde yaptığı temaslarla bir sivil otorite haline gelmiş oluyor.

Bütün memlekette mücadeleyi idare etmek için, devlet idaresi için geniş bir otoriteyi fiilen elde bulundurmamak gerekli idi. Sivas kongresi ve alınan sonuçlar bu bakımdan çok önemli olmuştur.

Sivas kongresinin yapıldığı an, memleket müdafaası için dört tarafta teşekkül etmiş olan Kuvay-ı Milliye'nin birbirleri ile bağları yoktu. Teşkilât Trakya'da va.dır. Doğu da vardır. Batıda muhtelif yerlerde vardır. Fransız hududunda vardır. Ancak birbirinden ayrı teşkilât halindedir. Atatürk, Sivas Kongresinde "Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti" adında bütün bu müdafaai teşkilâtlarını, kendi temsilcileri vasıtasıyla beraber karar vermiş olarak bir araya getiriyor. Bunun sonucu her tarafta müdafaai teşkilatı Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti'nin birleşmesi ile bir yerde toplanmış oluyor. Kongre bir de Heyeti Temsiliye seçiyor. Bu Heyeti Temsiliye bütün memleket için seçiliyor ve bu Heyeti Temsiliye Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti'nin idaresine ve memleket her taraftan muharebe halinde mücadele halinde olduğu için memleketin her tarafından Millî Mücadele'nin idaresi Heyeti Temsiliye başında bulunan Atatürk'ün eline,

milletin kararı ile, bir konferansın karar ile, her taraftan seçilmiş adamların karar ile verilmiş oluyor.

Bu şekilde hadiselere bakıldığı zaman, sivil bir kılavuz ve önder olarak büyük mücadeleyi ilk andan itibaren bir devlet başında gibi düşünüp teşkilatlandırmak kuvveti kendiliğinden meydana çıkar.

Mustafa Kemal Paşa, bundan sonra, otorite sahibi, elinde kudretleri olan bir devlet başkanı gibi taahhütler alıyor ve taahhütler veriyor. Bunun sonucu Anadolu'da askeri ve sivil idare, doğrudan doğruya Heyeti Temsiliye'ye ve onun başındaki Mustafa Kemal Paşaya bağlanıyor ve emirlerine uyuyor.

Mustafa Kemal Paşa, gücünü, otoritesini meşru temellere dayatmak gayretini her zaman göstermiştir. Topluma yön vermede başarısı da bundan ileri gelmiştir. Ayrıca kendine tanınan yetkiye de kıskançlıkla sahip çıkmıştır. Bu da başarısının temel dayanağını teşkil etmiştir. Kolay kolay hiç kimsede bulunmayan bu meziyet, O'nu devlet idaresinde başarılı, hem de çok başarılı kılmıştır³⁹.

e) Atatürk büyük bir teşkilâtçıdır.

Atatürk, haberleşmeye büyük önem veriyordu. D. A. Rustow'un da belirttiği gibi, Sivas Kongresini ziyaret eden bir Amerikan gazeteci, "ömrümde daha etkili bir haberleşme şebekesi görmedim. Yarım saat zarfında Erzurum, Erzincan, Musul, Diyarbakır, Trabzon, Ankara, Malatya, Harput, Konya, Bursa haberleşme halinde idi".

"Bir gazeteci ona 1922'de sormuştu". "Bu savaşı nasıl kazandınız?" Verilen cevap haberleşmenin önemini belirtiyordu. "Telgraf telleri ile".

D.A. Rustow'a göre, "bu ilk yıllarda Mustafa Kemal'in liderliği haber almak ve dağıtmak, bütün yurt çapında bir şebeke kurmuş olan ortakları ile konuşmak, çeşitli bölge, sosyal grup ve kişilerin hareketlerini ahenkleştirip, koordine etmek şeklinde tezahür etti. Mustafa Kemal bir bütünleşme yaratmak, bitıştirmek, haberleşmek suretiyle bu zaman kesiminde üstün bir liderlik başarmıştır"⁴⁰.

Haberleşmeden maksat, milletin nabzını elinde bulundurmaktır. Milletle daimî, devamlı ilişkiler kurup, millet isteğini anlamak, kavramak, o yönde, hareket etmek demektir. Mustafa Kemal Paşa, kurduğu haberleşme örgütü ile Türk Milletinin kararını en iyi değerlendiren kişi olmuştur.

³⁹ İsmet İnönü, *Devlet Kurucusu Atatürk*, Atatürk Konferansları, III, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1970, s. 6-7.

⁴⁰ D.A. Rustovv, a.g.e., s. 549.

Bütün bu nitelikleri ile Mustafa Kemal Paşa, Millî Mücadele'nin şefi ve lideri olmuştur. Mustafa Kemal Paşa, bütün vasıfları ve özellikleri ile, Türk Milletinin aradığı, bekleyişler içerisinde bulunduğu ve güvenle inandığı şefi, lideri, önderi olmuştur.

Tarihî olaylara iradesi ve gücü ile, fikir ve idealleri ile yön veren Mustafa Kemal Paşa, Millî Mücadele'nin tesadüfen değil, haklı olarak şefi ve lideri olmuştur.

Mustafa Kemal Paşanın taşıdığı fikir ve idealler ve Mustafa Kemal Paşanın üstün gücü, deha dediğimiz kişisel özelliklere sahip oluşu, O'nun olaylara yön vermesini sağlamıştır.

Geçerli olan ve toplumda üstün kıymet ifade eden Mustafa Kemal Paşanın dünya görüşü, Türk toplumunu tek hedefte birleştirdiği gibi insan topluluğuna da yararlı, huzur ve güven verici yeni fikirleri de kazandırmıştır.

Mustafa Kemal Paşa, Millî Mücadele'nin ilk günlerinde, zaman hesaplamasını iyi bilen büyük bir asker ve devlet adamı olarak, hareket etmiş, millet iradesini, kendi iradesi ile birleştirerek, zafere, tam zafere ulaşmıştır.